

—t— Čast mu! Podjetnik v Trstu, ki ni naše narodnosti, a vendar priznava in spoštuje pravice našega naroda na tržiščih tleh, je daroval moški podružnici CMD v Trstu 100 K in se zavezal, da bo daroval tako vsoto vsako leto in poleg tega še vsako leto o božiču oblekel tri ubožne otroke z naših CM šol. Najpresrečnejša hvala milosrčnemu dobrotniku, ki si je kot edino zahvalo izprosil le to, da se njegovo ime ne imenuje v javnosti.

—t— Slovenska ljudska šola v Barokovljah je izročila 300 kron kot čisti dobiček šolske prireditve od dne 19. VI., in sicer: 200 kron za sirote padlih organizacij za voj. oskrbnice ter je s tem pristopila kot dosmrtna članica, 100 kron pa za vojake na bojišču za nabavo perila. Slovenska barokovljanska šola je prva šola, ki je pristopila k »organizaciji vojniških sirot« kakor dosmrtna članica. Nadejamo se, da dobi mnogo pesnemovalk, saj je smoter organizacije nad vse vzvišen in blag.

—t— Razpuščena društva. Namestništvo je ukrenilo razpust naslednjih društev: »Società del Gabinetto di Minerva« in »Srpska Čitaonica« v Trstu, »Gabinetto di lettura«, »Čitalnica v Gorici na Blanche« in »Slovenska čitalnica v Gorici«, »Circolo popolare« v Pićanu, Vrsarju, Fontanah in Lovranu.

Istrske vesti.

—i— Nov list. Reški Hrvatje namepravajo pričeti izdajati list, ki naj bi izhajal na Reki ali pa na Sušaku.

—i— Za reorganizacijo državne in avtonomne uprave v Istri. Deželna upravna komisija za Istro je nameščena in deluje v Poreču. Te dni je priobčil »Polar Tagblatt« vrsto člankov, kjer je zahteval, naj bi se vse glavne oblasti v Istri osredotočile v Pulju, kakor n. pr. okrožno sodišče, trgovska zbornica, deželni odbor itd. Puljski »Hrvatski List« izjavlja, da se v načelu strinja z nemiškim listom, meni pa, da prvi korak na tej poti naj bi se storil glede avtonomne (deželne) uprave, kakor se je že zgodilo glede okrožnega sodišča in trgovske zbornice, ki sta de facto že odpravljena iz Rovinja. Tudi deželna upravna komisija z vsemi uradi in zavodi bi se morala preseliti iz Poreča, kjer je zaradi neugodnega položaja in slabih komunikacij jako ovirana v poslovanju, posebno pa na občevarjanju s strankami in z mesti širom Istre, a niti ne omenjamo nesrečnega reškega ambienta, ki je tudi v minulosti mnogo zakrivil v istrskih političkih nezgodah.

—i— V Motovunskih Novakih je umrl župnik Franjo Grunt, češki duhovnik, ki je neumorno deloval za zapuščen narod v Istri.

—i— Odstavljeni iz istrske deželne službe so: deželni zdravnik dr. Umberto Sbisca, računski oficial v Poreču Andrej Rocco in učitelj pri istrskem deželnem agrarnem zavodu Donato Libatti; vsi so svojevoljno zapustili svojo službo in se niso več javili.

—i— Raba deželnih jezikov na deželnih uradih v Istri. Deželna upravna komisija v Poreču je dne 12. t. m. sprejela sklep, da se ravnopravnost deželnih jezikov Istre, zajamčena s članom 19. drž. temeljnega zakona, izvede praktično v vseh deželnih uradih istrskih. Glasom tega sklepa se imajo vse vloge, sestavljene v hrvaškem jeziku, izročene na rečenih uradih, že sedaj po možnosti in kolikor dopuščajo moči, večje hrvaškemu jeziku, ki so sedaj na razpolago, tudi reševati v hrvaškem jeziku. — Uradnikom teh uradov, ki še niso večji temu jeziku, je dan rok leta dni, da se naučijo ta jezik. Pri povišanju uradnikov se bo posebno gledalo na poznanje deželnih jezikov. — Po tolikih bojih je vendar zmagala — pravica!

Iz Dalmacije.

—d— Vse hvale vredna navodila je razposlal dalmatinski deželni šolski svet z okrožnico podrejenim učiteljem in učiteljicam, kjer jih pozivlja, naj skličejo ljudstvo svojega delokroga v šolo in naj mu predložijo resne gospodarske razmere, ki nastanejo — po vojni. Narod treba poučiti, da ne bo vsega, za rekvirirano živino in predmete pridobljenega denarja trošil, ker bo ta denar po vojni potreboval za nabavo živine, poljedelskega orodja itd. Tudi s podporami, ki jih dobiva, treba čim bolj varčevati, ker bo po vojni denar potreboval bolj nego sedaj, a se bo težko dobival. Ženske naj ne trosijo za dragocene tkanine, nakite in druge nepotrebne stvari, ker nas čakajo resni časi, ko se ne bomo ogledavali po nakitu, marveč po

drugem, ki nam bo mnogo potrebnejše. — Ta korak dalmatinskega deželnega šolskega sveta je jako umesten, in želeli bi bilo, da bi ga posnele tudi ostale šolske in druge oblasti v monarhiji.

—d— V Omišu v Dalmaciji je preminul Josip Vukasovič in zapustil hišo v vrednosti 30.000 kron kongregaciji, ki bi se posvetila odgoji dece v Omišu.

—d— Uradna lista dalmatinske vlade »Objavitelj« in »Smotra«, ki sta sedaj izhajala v Šibeniku, sta se preselila zopet nazaj v Zader.

Splošni vestnik.

Državni proračun. »Narodni Listy« poročajo z Dunaja, da vlada sestavlja državni proračun za čas od 1. julija 1916 do 30. junija 1917. Misli ga objaviti z vsemi podrobnostmi. Dosedaj med vojno nismo vedeli za državni proračun.

Važen odlok glede užigalic Družbe sv. Cirila in Metoda. »Edinost« z dne 20. junija 1916, št. 170, piše: Meseca julija leta 1915. je vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda za Istro v Opatiji zvedelo privatno, da tvrdka »Aolo« ne sme več izdelovati in razpečavati Družbinih užigalic z znano etiketo. 17. avgusta leta 1915. se je obrnilo vodstvo Družbe na imenovano tvrdko in prosilo obvestila in prepis dotične prepovedi. Tvrdka je odgovorila 25. avgusta, da nima pismene prepovedi v stvari, temveč da se ji je prepoved sporočilo ustno pri c. kr. policijskem ravnateljstvu na Dunaju 2. junija l. 1915. in se je sestavil o stvari zapisnik. Razlog te prepovedi da je ruska trobojnica (bela-modra-rdeča), oziroma srbska (rdeča-modra-bela). Ko je Družbeno vodstvo prejelo ta odgovor, je pisalo c. kr. policijskemu ravnateljstvu na Dunaju, da ni mogoče, da bi se bila taka prepoved izdala glede Družbe sv. Cirila in Metoda za Istro, da je tvrdka »Aolo« gotovo stvar razumela napačno, ker so barve, ki se nahajajo na etiketah Družbenih užigalic, hrvaške narodne barve, drugače razpovršene kot pa ruske in srbske. Z ozirom na to ter z ozirom na dejstvo, da se je Družbi zaradi tako tolmačene prepovedi napravljala velika škoda, je prosilo Družbeno vodstvo dunajsko policijsko ravnateljstvo, da naj pouči tvrdko »Aolo«, da se ona prepoved ne nanaša na Družbene užigalice. 24. septembra l. 1915. je o stvari pisal Družbeni predsednik, drž. poslanec prof. Spinčić ministrskemu predsedniku grofu Stürgkhu in ga prosil, da bi ukrenil potrebno, da se razveljavi ona popolnoma neutemeljena prepoved dunajskega policijskega ravnatelja. Pisal je, da se na škaticah CM. užigalic nahaja etiketa s trobojnico hrvaškega naroda, ki že nad leto dni prelija kri za cesarja in monarhijo, s trobojnico, ki je bila nedavno pri slavnostih na Dunaju, katerim je prisostvoval tudi ministrski predsednik, izobešana na več uradnih poslopih ter po ulicah in dvoranah. Ministrski predsednik je na to pismo odgovoril Družbenemu predsedniku, da se je sporazumel v stvari z ministrom notranjih stvari in da mu je sporočil le-ta, da je c. kr. dunajsko policijsko ravnateljstvo 2. dne meseca junija 1916. leta potom zapisnika obvestilo avstrijsko družbo za razprodajo užigalic o prepovedi, da se na etiketah ne sme uporabljati belo-modro-rdeče, oziroma rdeče-modro-bele trobojnice. Potemtakem se prepoved nanaša na ruske in srbske narodne barve, užigalice z etiketami, kakor jih daje v promet hrvaška družba sv. Cirila in Metoda za Istro, pa ne spadajo pod to prepoved. —

Novo sredstvo zoper peronospero. Listi poročajo, da je tvorničar Czapek na Dunaju izumil novo sredstvo zoper peronospero. To sredstvo se zove »Antisporin« in se izdeluje iz sirovin, ki jih imamo

v Avstriji dovolj v zalogi. Če bo to sredstvo kaj vredno, kar pokaže preiskava, bomo ob priložnosti natančneje poročali.

Zanemarjena mladina. Sedaj je po vzorcu drugih krajev tudi nižjeavstrijski cesarski namestnik izdal naredbo, ki mladini pod 16. letom prepoveduje kadenje na javnih prostorih, nadalje obisk kinematografov in podobnih zabavišč, obisk žgarnjarn in prodajalnic opojnih pijač. Tudi brezdelno postopanje po 9. uri zvečer po ulicah je prepovedano. V gostilne in kavarne sme taka mladina po 9. uri zvečer le v spremstvu odgovornih nadzorovalnih oseb. Kazen: do 200 K ali do 14 dni zapora, in sicer ne samo za mladino, ampak tudi za dotične obrtne imetnike.

Kako se napravi iz semena buč in solnčnic olje za domačo porabo? Vodja R. Dolenc piše: Vsi časniki priporočajo zaradi že strašanske draginje olja setev buč in solnčnic ter napravo olja iz njihovega zrnja. Kako naj se to vrši, tega pa ne pove nihče. No, na Štajerskem, Ogrskem i. t. d. nesejo kmetovalci zrnje buč in solnčnic v najbližnji mlin. Čez par ur nesejo pa že iz tega napravljeno olje in ostali trop domov. Na Kranjskem pa naši mlinarji za napravo takega olja nimajo priprave. Kako torej priti do olja? Eno stvarno tako-le: Zrnje solnčnic in buč se dobro posuši, to pa v senci, ne na solncu. Potem se seme buč olupči, ono solnčnic pa kar celo stolčice v kuhinjskem možnarju kar le mogoče fino, t. j. drobno. Stolčeno zrnje se potem v kotlu ali loncu na čisti vodi par ur kuha. Končno se tako skuhanu tvarino precedi skozi sito in čisto tekočino par dni na miru pusti, da se na njenem površju nabere olje, ki ga je le posneti ter porabiti. V situ ostali trop se lahko še odtisne.

Kako se more zabeliti solato, ako ni olja? Olje je že kar strašansko drago, pa se še podraži, in končno ga bo gotovo popolnoma zmanjkalo. S čim naj torej solato belimo? Vodja Rihard Dolenc odgovarja v »Gostilničarju«: No, da je s slanino zabeljena solata izborna, je stara reč. Slanine pa tudi že primanjkuje in še bolj jo bo. Čehi belijo solato namesto z oljem s kislo smetano, da, siromaki še celo le s kislim mlekom. Dobro, toda nam Slovencem bi tako zabeljena solata gotovo ne dišala. O, prav dobro dišala nam pa bo še gotovo s sirovimi jajci zabela, ki se tako-le priredi. Za dve osebi se vzame sveže sirovo jajce ter se ubije in raztepe z vilicami na krožniku v kolikor mogoče enakomerno gosto rumeno tekočino. Tej tekočini se doda končno potrebno množino kisa, vse skupaj se fino pomeša ter zlije na že osoljeno solato in zmeša. Ako se doda tako zabeljeni solati še potrebno množino fino razsekljanega česna, tedaj diši res solata tako dobro, kakor z oljem zabeljena.

Sida-med dosedaj pri nas ni bil znan, v Šleziji pa, kjer se proizvaja, je ni družine, da bi ga ne imela vedno doma. Samoga kruha n. pr. ne je tam nihče, ampak ga vedno namaže s Sida-medom, in tudi drugim močnatim živilom ga primešavajo. Ker je ravno v sedanjem času kruh precej slabši in je Sida-med že zaradi primesi sladkorja jako redilen, zato bo že zaradi nizke cene vsakomur dobrodošel.

Razgled.

— Afera monakovskega profesorja Försterja. Na drugem mestu omenjamo, kaka polemika je nastala med Nemci zaradi članka, ki ga je monakovski vseučiliški profesor dr. Förster spisal v nekem švicarskem listu o Nemčiji in njenih nalogah. O stvari razpravlja čezdalje več nemških listov. Eni priznavajo, da je treba spoštovati samostojnost o sodbah tega učenjaka, tudi če izreče kaj neprijetnega, drugi so zopet uprizorili pravo gonjo proti dr. Försterju. Za zdaj poročajo, da je bavarsko naučno ministrstvo ustavilo predavanja dr. Försterja na monakovskem vseučilišču.

— Zaplenjena brošura. Sodišče v Bjelovaru je konfisciralo brošuro »Ratna slava Hrvata i Magjara« zaradi zločina po § 65. a) kaz. zak. (motenja javnega miru), zagrešenega s pisavo o bgrsko-hrvatskih državnopravnih odnosjih.

— »Belgradi-Hirek«, madžarski list, je pričel izhajati s 1. junijem v Belgradu.

— Sienkiewicz v Parizu. Listi poročajo, da se poljski pisatelj Henrik Sienkiewicz, ki je za vojne živel v Švici, zadnji čas mudi v Parizu.

— Ustanovitev muzeja Tolstega v Petrogradu. Kakor poročajo petrograjski listi, je darovala vdova po avtorju »Vojne in miru« petrograjskemu muzeju Rumjanceva dragocen dar, namreč pisateljevo zapuščino in njegovo mnogoštevilno korespondenco s prijatelji, ki šteje do 10.000 pisem, med katerimi so tudi pisma slav-

nih ruskih avtorjev XIX. stoletja, ki imajo veliko slovstveno zgodovinsko vrednost. Točasno so se obogatile muzejske zbirke z njenim nadaljnjim darom, t. j. z ustanovitvijo Tolstega dvorane v Jasni Poljani in s pisateljevimi slikami iz raznih dob. Muzejska uprava je sklenila, ustanoviti poseben Tolstega muzej, čigar posebna zanimivost bodo zgoraj omenjeni darovi.

— Emil Fagnet. V Parizu je 7. t. m. umrl odlični francoski pisatelj in literarni zgodovinar Emil Fagnet v starosti 69. let. Bil je profesor literarne zgodovine na Sorboni in na pariškem liceju ter od leta 1900. član francoske akademije. Mnogo let je pisal za »Journal des Débats« gledališko kritiko, spisal je pa tudi več filozofskih del.

— Oporoka ruskega velikega kneza Konstantina. Lani je umrl veliki knez Konstantin Kostantinovič, zapustivši oporoko, ki je postala znana šele zdaj, ker jo je moral prej car odobriti. Veliki knez Konstantin je bil odlični ruski pesnik in pisatelj. Zapustil je Puškinov prstan bodočemu Puškinovemu muzeju in za njega ustanovitev veliko vsoto. Akademija znanosti v Petrogradu dobi vso obširno in važno korespondenco pokojnikovo z najrazličnejšimi političkimi in literarnimi osebnostmi. Veliki knez je zapustil tudi važne zapiske, a je določil, da se smejo obelodaniti šele leta 2005.

— Aretovan vseučiliški profesor. Iz Lugana poročajo, da je dala italijanska vojaška oblast aretovati vseučiliškega profesorja in bivšega drž. podtajnika Corteso, ki je služboval v Bologni pri vojnem tiskovnem uradu in je obdolžen, da je odnesel važne vojaške listine ter tudi druge osebe podkupil, da mu preskrbe take listine.

— Dunajsko vseučilišče. V poletnem tečaju je vpisanih blizu 3000 slušateljev in slušateljic; največ jih je na filozofičnem oddelku.

— Skrb za mladino na Češkem. Kakor poroča »Ostravský Deník«, je mestni magistrat v Dobruši izdal razglas, ki prepoveduje mladini obojega spola do 16. leta pohajati po ulicah po 7. uri zvečer. — Prav!

— Nadvojvoda Evgen častni doktor. Proforski zbor visoke šole za poljedelstvo je s cesarjevim dovoljenjem podelilo generalnemu polkovniku nadvojvodi Evgenu častni doktorat poljedelstva.

— Predavanje iz pomorskega pravnega prava na pravoslovni in državoslovni fakulteti je poverjeno na predlog proforskega zbora dr. Juliju Moganu, odvetniku na Reki.

— Za rektorja hrvaškega vseučilišča je izvoljen za šolsko leto 1916/17 profesor pravne fakultete dr. Ernest Miler.

— Ženske in pravne študije. Pred kratkim časom so ženske prosile, da bi se jim dovolilo vstopiti k sodnijam, advokaturi in notariatu in v izvenspornih zadevah, posebno v socialnih poklicih varuštva, skrbstva in pri sodstvu o pregreških mladih ljudi. Na spomenico je merodajna oblast odgovorila, da zaželjene reforme ne bo uvedla, ker je že itak dovolj advokatov in notarjev. Na sodnijah pa ženske zato ne morejo priti v poštev, ker ne bi mogle primerno predstavljati državne avtoritete.

— Rusinski in rumunski jezik v bukovinskih šolah. Iz Črnovic poročajo, da je naučno ministrstvo odredilo, da se uvede učenje rusinskega in rumunjskega jezika kot obligatna predmeta v vse šole v Bukovini. Pouk se prične z drugim razredom ljudske šole.

— Stoletnico rojstva Ivana Kukuljeviča Sakcinskega so praznovali Hrvati. Bil je eden največjih narodnih preroditeljev, slaven zgodovinar in njegovih del je cela knjižnica. Kukuljevič je 2. maja 1843. prvi v hrvaškem saboru govoril hrvaški, in l. 1847. je na njegov predlog sabor sklenil, da se morajo na Hrvatskem vse šole in uradi pohrvatiti.

— Umrl je v Pragi predsednik Živnostenske banke cesarski svetnik, član gosposke zbornice, založnik knjig, lastnik tiskarne, Jan Otto.

— Ustanova za svobodomiselce. Tvornički ravnatelj Gustav Lustig je umrl dne 9. aprila 1913. V svoji oporoki, spisano dne 10. marca 1913, je določil 100.000 K za napravo ustanove, ki naj služi »za vzgojo ljudi za ideale, za katerimi streme svobodomiselci«. Obresti ustanove naj dobivata eno češko in eno nemško svobodomiselno društvo. Zdaj je praško namestništvo odločilo, da ta ustanova ni dopustna, »ker ne odgovarja sedanjemu redu«, in ministrstvo notranjih del je to odobrilo z dostavkom, da bi dopustilo drugačno obliko tega volila. Zapustnikovi dediči so rečenih 100.000 K depozirali pri avstro-ogrski banki, nakar je dunajsko društvo svobodomislecev pro-